

Openbaring 15:5 - 16

Alle Schriftaanhalingen komen uit de Statenvertaling (HSV of SV1977)
Samengesteld door M.V. 2002. Updates 27-7-2012; 17-7-2023

DE INDELING VAN HET BOEK OPENBARING

Het Boek geeft zelf de indeling aan, in 1:19: “Schrijf nu op (1) *wat u hebt gezien*, en (2) *wat is*, en (3) *wat hierna zal geschieden*. Een hoofdindeling in drieën.

1. “Wat u hebt gezien” slaat op wat Johannes heeft gezien: de Rechter in het midden van de zeven kandelaars. Dit is het eerste hoofdstuk, dat een inleiding vormt op de rest van het Boek.
2. “Wat is” duidt op de hoofdstukken 2 en 3, wat voor Johannes tegenwoordige tijd was: de toenmalige zeven gemeenten in Asia. In profetische zin echter omvat “wat is” het gehele huidige christelijke tijdperk.
3. “Wat hierna zal geschieden” is hetgeen beschreven staat vanaf hoofdstuk 4. Dit derde deel ligt nog helemaal in de toekomst, na de huidige kerkbedeling en de opname van de kerk.

Hierna de details¹ van deze hoofdindeling, met actieve links naar de reeds behandelde items. Na de accolade, en in gele markeerstift, de onderwerpen die we in onderhavige studie behandelen:

A. Proloog (1:1-8): <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/gemeentetijdperk.pdf> .

1. “Wat u hebt gezien” (1:9-20): <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/gemeentetijdperk.pdf> .

2. “Wat is”: Efeze, Smyrna, Pérgamus, Thyatira, Sardis, Filadelfia, Laodicéa (hst. 2 en 3):
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/gemeentetijdperk.pdf> .

3. “Wat hierna zal geschieden” (hst. 4 - 22)

I. Het hemelse tafereel (hst. 4 en 5): de troon in de hemel (hst. 4), het Lam en het boek (hst.5):
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op4-5.pdf> .

II. De zeven zegels (6:1 - 8:5): <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op6-4ruiters.pdf> &
http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op6-8_laatste3zegels.pdf .

III. De zeven engelen met de zeven bazuinen (8:6 - 11:18)

<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op8-11.pdf> .

Vierde excursie: - Teken 1: de vrouw en haar zoon (11:19 + 12:1-2):
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op12-Vrouw-Draak.pdf> .

- Teken 2:
a) draak (12:3-18)
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op12-Vrouw-Draak.pdf>
http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op12_7-18.pdf

b) zeebeest (13:1-10) en aardbeest (13:11-18):
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Antichrist-in-Op13.pdf> ,
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/beeldOP13.pdf> ,
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Getal-Beest-666.pdf> ,
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/beest.pdf> .
<http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op13.pdf>

Sub-excursie: taferelen uit de Grote Verdrukking (hst. 14):
http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op14-15_4.pdf

- Teken 3: de overwinnaars (15:1-4):
http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Op14-15_4.pdf

¹ De “Indeling van het boek Openbaring” vind u gedetailleerder in “Begeleidende commentaren bij de studie van het boek Openbaring”: <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf> .

IV. De zeven schalen of laatste plagen (15:5-8)

Schaal 1 (16:1-2): op de aarde.

Schaal 2 (16:3): op de zee.

Schaal 3 (16:4-7): op de wateren en bronnen die bloed worden.

Schaal 4 (16:8-9): op de zon om te verhitten.

Schaal 5 (16:10-11): op de troon v.h. beest, zijn rijk verduisterd.

Schaal 6 (16:12): op de Eufraat, die uitdroogt.

Vijfde Excursie: Armageddon (16:13-16)

Schaal 7 (16:17-21)

Zesde Excursie: de hoer (17:1-18), de stad (18:1 - 19:5), de bruiloft v.h. Lam (19:6-10)

V. De voleinding (19:11 - 21:8)

Ω Epiloog (22:6-21)

INLEIDENDE EN BEGELEIDENDE COMMENTAREN BIJ OPENBARING

Ik wil vooraf wijzen op de “Begeleidende commentaren bij de studie van het boek Openbaring” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf>. Daarin vind u bv. ook een link naar de “Chronologie in het boek Openbaring”.

IV. DE ZEVEN SCHALEN OF LAATSTE PLAGEN (15:5 - 16:21)

15: 5-8

En daarna zag ik, en zie, **de tempel van de tent van de getuigenis in de hemel werd geopend**. ⁶ En de **zeven engelen, die de zeven plagen hadden, kwamen uit de tempel**, gekleed in smetteloos en blinkend linnen, en omgord om de borst met gouden gordels. ⁷ En een van de vier dieren gaf de zeven engelen zeven gouden schalen, gevuld met de toorn van God, Die leeft tot in alle eeuwigheid. ⁸ En de tempel werd vervuld met rook vanwege de heerlijkheid van God, en vanwege Zijn kracht. En niemand kon de tempel binnengaan, voordat de **zeven plagen van de zeven engelen** tot een einde gekomen waren.

De tempel werd “geopend” en dat betekent dat het voorhangsel werd weggetrokken van het heilige der heiligen.

In Op 11:19 lezen we: “de tempel van God in de hemel werd geopend en de ark van zijn verbond werd gezien”. Dit wijst op Gods onveranderlijke verbondstrouw met zijn volk. Hier in 15:5 lezen we: “de tempel van de tent van de getuigenis in de hemel werd geopend”. Dit wordt hier zo gezegd omdat de Heer hier niet te doen heeft met zijn volk maar met zijn vijanden. De tempel wordt geopend om de toorn van de Almachtige over de schuldige mensheid uit te storten.

De naam “tent van het getuigenis” is de naam die gebruikt wordt voor de tabernakel in de woestijn (zie Ex 38:21; Num 17:7; 18:2; Hand 7:44). De tabernakel wordt zo genoemd omdat de twee stenen tafels “van het getuigenis” zich daar bevonden, nml. in de ark (Ex 25:16; 31:18; 32:15; 34:29; 40:20). Op de twee tafels stond het getuigenis van God geschreven, zijn heilige wet, de geboden van God, volgens welke Hij niet alleen het onbekeerlijke Israël, maar ook de hele wereld zal oordelen.

Het is hier niet een hogepriester die het reukoffer volbracht heeft, vóór de gouden cherubs, en die daarna met de schalen buitenkomt en ze opheft ten zegen (vgl. Op 5:8). Er komen 7 engelen uit de tempel, bekleed met rein blinkend linnen. Hun borst is omgord met gouden gordels, vergelijkbaar met de Zoon des mensen in Op 1:13, ten teken van priesterlijke en koninklijke waardigheid (vgl. Ex 29:9; Lev 8:7, 13; Lev 16:4). Gordels spreken van bereidheid of gereedheid (vgl. Ex 12:11; 1Pet 1:13). Zij krijgen van één van de cherubijnse “levende wezens” 7 gouden schalen (Gr. *phialè*; vgl. ons *fiool*), “vol met de grimmigheid van God”.

“En de tempel werd vervuld met rook van de heerlijkheid van God en van zijn macht” en “niemand kon de tempel binnengaan” (vgl. Jes 6:3, 4; Ex 40:34-38; 1Kon 8:10, 11; 2Kron 5:14; Ez 44:4). Nu is er in de hemel geen gelegenheid meer tot voorbede (vgl. Jer 15:1; Ez 14:12-20). De 7 schalen zijn nog louter ten kwade van de mens en niet om hen tot bekering te leiden.

De zevende bazuin (11:15) is hetzelfde als het derde “wee” (11:14), en dit omvat weer de zeven oordelen van de schalen. De zevende schaal (zie 16:17) gaat na de tussenzin van 17:1 - 19:10 direct over op de wederkomst van Christus (19:11-21; vgl. ook 16:16 met 19:19).

De “zeven laatste plagen” nemen slechts een zeer korte tijd in beslag:

- a. De wijde schalen moeten in een oogwenk leeggegoten worden.
- b. Als de zevende engel blaast (wat de zeven schalen voortbrengt) is onmiddellijk het einde daar (11:15).
- c. Het blazen van de zevende engel (dit is bij de zeven schalen) is een kwestie van “dagen” (10:7).
- d. Er is een zekere “haast” in de beschrijving van de schalen. Zo wordt het woord “engel” vanaf vers 2 niet meer herhaald, zoals dat in Op 8 en 9 bijna altijd gebeurt.
- e. De zweren van de eerste plaag doen nog steeds pijn bij de vijfde plaag (16:11).

Overeenkomsten van de schalen met de plagen in Egypte:

Schaal in Openbaring	Plaatje	Schriftplaats	Plaatje	Plaatje in Egypte	Schriftplaats
1 : zweren		Op 16:2	6	Ex 9:8-12	
2 : bloed (zee)		Op 16:3	--	--	
3 : bloed (rivieren, bronnen)		Op 16:4-7	1	Ex 7:14-25	
4 : verbrand door zonnehitte		Op 16:8-9	--	--	
5 : duisternis		Op 16:10-11	9	Ex 10:21-29	

6 : kikkers		Op 16:12-16	2	Ex 8:1-15
7 : hagel		Op 16:17-21	7	Ex 9:13-35

Sommigen menen dat àls de Egyptische plagen letterlijk waren, die in Openbaring dan ook letterlijk moeten zijn. Nu die redenering gaat niet op. Openbaring is een boek dat in *tekenen* aan Johannes werd gegeven, en staat dan ook vol symboliek. Zie “Het symbolisch karakter van Openbaring” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf>.

Het lijkt me nogal duidelijk dat de kikkers (16:13) symbolisch bedoeld zijn. Ze stellen onreine *geesten* voor, en opdat Johannes die zou kunnen zien werden ze allegorisch uitgebeeld als kikkers. Zijn de andere plagen dan ook niet evenzeer allegorische voorstellingen? Zal *de ganse zee* in *letterlijk* bloed veranderen (niet slechts één derde deel, zoals bij de tweede bazuin, 8:8-9)? Zullen *alle* rivieren en waterbronnen (meervoud) in bloed veranderen? In Egypte was dit enkel met de Nijl het geval.

De andere plagen, zweren (16:2), hitte (16:9), duisternis (16:10), uitdrogende Eufraat (16:12), aardbeving (16:18) en hagel (16:21), staan *op zich* de letterlijke verklaring niet in de weg maar *moeten* deze voor ons zo nodig letterlijk worden uitgelegd? Zal de betekenis niet pas duidelijk worden aan de mensen die *in* de tijd van de eindoordelen leven? Zie ook “Wat is symbolisch en wat letterlijk?” in <http://www.verhoevenmarc.be/PDF/BegeleidendeOpmerkingenOp.pdf>.

A. DE EERSTE VIER SCHALEN (16:1-9)

16: 1

En ik hoorde een luide stem uit de tempel zeggen tegen de zeven engelen: Ga en giet de schalen van de toorn van God uit over de aarde.

De engelen krijgen met luide stem vanuit de tempel het bevel om hun schalen uit te gieten. Zoals in Jes 66:6: “Er klinkt gedruis in de stad! Het klinkt uit de tempel! De stem van Jahweh, die vergelding brengt over zijn vijanden!”

De oogst is immers overrijp (Op 14:15).

Er is veel overeenkomst tussen de schalen en de bazuinen uit Op 8 en 9, zonder dat het echter om een herhaling gaat. De eerste vier omvatten resp. de aarde, de zee, de rivieren en waterbronnen, de hemellichamen, omdat God die gemaakt heeft (zie 14:7); de vijfde in elke reeks behelst duisternis en pijn; de zesde betreft legerscharen uit de buurt van de Eufraat; de zevende bazuin omvat de zeven schalen en loopt op hetzelfde uit als Op 16.

In Op 8 is echter slechts sprake van een “derde deel” dat getroffen wordt, terwijl we in Op 16 geen beperkingen zien. De gevolgen van de schalen zijn dan ook verschrikkelijker dan de bazuinen. De mens wordt door de eerste vier bazuinen slechts indirect getroffen, maar door de schalen wordt hij rechtstreeks geslagen. De bazuinen houden nog in zekere mate een oproep tot bekering in, terwijl de schalen niets anders zijn dan uitstorting van de grimmigheid van God.

De “aarde” heeft hier een ruimere betekenis dan in vers 2 aangezien ze het droge (aarde in beperkte zin), de zee, de rivieren en waterbronnen en de zon blijkt te omvatten.

1. EERSTE SCHAAL: over de aarde

16: 2

En de eerste ging en goot zijn schaal uit over de aarde, en er kwam een kwaadaardige en schadelijke **zweer** bij de mensen die het merkteken van het beest hadden en die zijn beeld aanbadten.

In tegenstelling tot 16:1 heeft de aarde heeft hier een betekenis in beperkte zin. Enerzijds betekent de aarde het droge. Anderzijds spreekt de aarde van een zekere orde en stabiliteit, in contrast met de woelige zee. Het betreft wellicht de landen waarmee God altijd een bepaalde relatie heeft onderhouden: het christelijke Westen en Israël, die binnen de invloedssfeer van het Romeinse rijk zullen komen. Het betreft hier het profetische aardrijk, waar de afgodendienst van het Romeinse rijk wordt aangehangen (vgl. "aardrijk" in Luk 2:1 = het Romeinse rijk).

Deze eerste schaal slaat dezen met een zweer - overigens terecht als enkelvoud weergegeven in de HSV. Het gaat om één bepaalde soort van zweer bij de mensen die het merkteken van het best hadden. (Vgl. Ex 9:10-12; Deut 28:27, 35).

In de letterlijke betekenis wordt gedacht aan echte verzweringen bij de mensen, te vergelijken met de zesde plaag in Egypte:

Ex 9:8-11: En Jahweh zeide tot Mozes en Aäron: Neemt uw handen vol roet uit een smeltoven, en laat Mozes dit in de lucht strooien ten aanschouwen van Farao. Dan zal het tot stof over het gehele land Egypte worden, het zal bij mens en dier in het gehele land Egypte tot zweren worden, die als puisten uitbreken. Toen namen zij roet uit een smeltoven, gingen voor Farao staan en Mozes strooide het in de lucht en er kwamen bij mens en dier zweren, die als puisten uitbraken, zodat de geleerden niet konden blijven staan voor Mozes, vanwege de zweren; want de geleerden kregen evenzeer zweren als alle Egyptenaren.

Hal Lindsey denkt aan de zweren die door radioactiviteit kunnen ontstaan, zoals in Nagasaki en Hiroshima. Lees hier over Hal Lindsey: http://www.verhoevenmarc.be/PDF/Hal_Lindsey.pdf .

In de geestelijke betekenis kunnen we alleen maar gissen naar de aard van dit oordeel. Alleszins zal een onbeschrijfelijke ellende de mensen deelachtig worden.

2. TWEEDE SCHAAL: over de zee

16: 3

En de tweede engel goot zijn schaal uit in de **zee**, en die werd **bloed**, als van een dode. En elk levend wezen in de zee stierf.

De zee spreekt van woelige, ongeordende, goddeloze volkeren (Jes 57:20, 21). Het zijn de ongeordenden buiten het Romeinse rijk. Er komt dood en verderf over hen.

In de letterlijke betekenis wordt gedacht aan iets als de eerste plaag in Egypte:

Ex 7:20, 21: "En Mozes en Aäron deden, zoals Jahweh geboden had; hij hief de staf op en sloeg het water in de Nijl voor de ogen van Farao en zijn dienaren, en al het water in de Nijl werd in bloed veranderd; de vis in de Nijl stierf, zodat de Nijl stonk en de Egyptenaren het water uit de Nijl niet konden drinken; en er was bloed in het gehele land Egypte".

In geestelijke betekenis kan dit opgevat worden als een morele en geestelijke dood die zij in hun ziel zullen ervaren.

3. DERDE SCHAAL: over de rivieren en waterbronnen

16: 4-7

En de derde engel goot zijn schaal uit in de **rivieren en de waterbronnen**, en het *water* werd **bloed**. ⁵ En ik hoorde de engel van de wateren zeggen: U bent rechtvaardig, Heere, Die is en Die was en Die zal zijn, dat U dit oordeel geveld hebt. ⁶ Aangezien zij het bloed van de heiligen en van de profeten vergoten hebben, hebt U hun ook bloed te drinken gegeven, want zij verdienen

het. 7 En ik hoorde een ander bij het altaar vandaan zeggen: Ja Heere, almachtige God! Uw oordelen zijn waarachtig en rechtvaardig.

Een oordeel op rivieren en waterbronnen kwamen we reeds tegen bij de derde bazuin (Op 8:10, 11). Daar ging het om vergif, “alsem”, maar nu gaat het om bloed, net zoals bij de zee onder de tweede schaal en de eerste plaag van Egypte.

Op 17:15 zegt: “de wateren die u hebt gezien, waarop de hoer zit, zijn volken en menigten en naties en talen”. De “waterbronnen” betekenen dan de geestelijke en morele beginselen van die volken, en de “rivieren” staan voor de loop die deze beginselen nemen.

De verandering in bloed verderft de geestelijke bronnen die normaal verkwikkend zouden moeten werken (vergelijk Joel 3:18). Zij die het bloed van de heiligen hebben vergoten, moeten nu zelf bloed drinken, en dit betekent hun morele dood:

Jes 49:26: “En Ik zal uw verdrukkers hun eigen vlees doen eten, en van hun eigen bloed zullen zij dronken worden als van jonge wijn; en al het levende zal weten, dat Ik, Jahweh, uw Redder ben, en uw Verlosser, de Machtige Jakobs”.

De “rivieren” hebben bijgedragen tot het welzijn van de mensen, maar wat hebben ze ermee gedaan? De heiligen en profeten (vs. 6) waren voor de mensen als waterbronnen, maar ze werden niet geacht. De goddelozen hebben het bloed vergoten van hen die tot zegen dienden, en daarom zal God hen bloed te drinken geven. Dit Goddelijke principe van gerechtigheid kennen we in de Bijbel als “oog om oog, tand om tand” (Deut 19:21; Mat 5:38). Een ander Bijbels principe is dat de mensen zullen oogsten wat zij gezaaid hebben (Gal 6:7).

In Op 1:4, 8 staat: “Hem Die is en Die was en Die komt ... Die is en Die was en Die komt, de Almachtige”, maar hier in Op 16:5 staat: “U ... Die is en Die was en Die zal zijn”: de woorden “die komt” ontbreken hier omdat we in de allerlaatste fase gekomen zijn en de wederkomst als het ware al begonnen is.

Het “altaar” (vs. 7) is een verwijzing naar het offer van de Heer Jezus en van de verlossing, maar dit houdt ook tegelijk een oordeel in voor degenen die niet geloven. Het altaar spreekt nu zelf, en niet de zielen die eronder liggen (zie Op 6:9-11), want de tijd van de wraak en het rechtvaardig oordeel is gekomen.

4. VIERDE SCHAAL: over de zon

16: 8-9

En de vierde engel goot zijn schaal uit over de **zon**, en haar werd *macht* gegeven de mensen te **verzengen** met vuur. 9 En de mensen werden verzengd door grote hitte. Maar zij lasterden de Naam van God, Die macht heeft over deze plagen, en zij bekeerden zich niet om Hem eer te geven.

De zon is een beeld van de grootste wereldlijke macht van die tijd: het beest (“uit de zee”), en zijn trawanten. Wanneer de Heer Jezus Zelf in kracht zal heersen wordt Hij de “zon der gerechtigheid” genoemd (Mal 4:2).

De wereldlijke macht van die tijd wordt gegeven “de mensen te verzengen met vuur”. Wat een bron van licht en verkwikking moest zijn, zal een verzengende en verterende hitte over de mensen brengen.

De oordelen vanaf de vierde schaal bewerken slechts dat de mensen God lasteren. Net zoals Farao zijn hart verhardde, zo zullen de mensen hun hart verharden. De uitdrukking “de mensen”, met lidwoord, betekent uitsluitend de ongelovigen (vgl. 8:11; 9:6, 10, 15, 18, 20; 13:13; 14:4!!; 16:2, 8-21); pas in 21:3, op de nieuwe aarde, is de negatieve betekenis verdwenen.

De getrouwen zijn van deze oordelen uitgezonderd, net zoals dit gold voor Israël tijdens de plagen in Egypte.

B. DE LAATSTE DRIE SCHALEN (16:10-21)

5. VIJFDE SCHAAL: over de troon van het beest

16: 10-11

En de vijfde engel goot zijn schaal uit **over de troon van het beest**, en zijn koninkrijk werd **verduisterd**. En zij beten op hun tong van pijn. ¹¹ En zij lasterden de God van de hemel vanwege hun pijn en vanwege hun zweren, maar zij bekeerden zich niet van hun werken.

Tijdens de vierde schaal werd het beest, als “de zon”, macht verleend. Nu wordt echter “de troon van het beest” aangepakt: zijn koninkrijk, het Romeinse rijk, wordt verduisterd. Dit komt overeen met de negende plaag in Egypte (Ex 10:21-23).

Het beest zelf wordt nog niet aangepakt; dit gebeurt bij de verschijning van de Heer in heerlijkheid (Op 19:19-21).

6. ZESDE SCHAAL: over de Eufraat

16: 12

En de zesde engel goot zijn schaal uit over de grote rivier, de **Eufraat**. En haar water droogde op, zodat de weg gereedgemaakt werd voor de koningen uit *de richting* waar de zon opgaat.

God zal niet alleen plagen uitstorten op “de troon van het beest”, maar Hij zal ook toelaten dat machtige volken het Romeinse rijk binnendringen, en wel vanuit het oosten. In Op 9 hebben we reeds gezien dat de Eufraat de natuurlijke grens vormt tussen het Oosten en het Westen. Deze Eufraat vormde vroeger ook de oostelijke grens van het Romeinse rijk. Het gaat in deze plaag om “opdat de weg van de koningen die van de zonsopgang komen, bereid zou worden” (vgl. Jes 11:15; 44:27; Jer 50:38; 51:36).

De uitdroging van de Eufraat wijst op de manier waarop de Perzen (komend van het oosten) Babel innamen, in 539 vC: door manuele drooglegging van de Eufraat konden de legers zonder hinder de stad binnendringen en veroveren. De tegenhanger van Babel is Rome, zowel in politiek als in religieus (de hoer, de antichristelijke wereldkerk) opzicht.

Dit wijst erop dat de weg in Gods voorzienigheid wordt bereid om de oosterse machthebbers toe te laten het Romeinse rijk binnen te dringen, de tegenhanger van Babel. De zesde schaal bereidt dus de weg naar de verwoesting van Babel, welke onder de zevende schaal plaatsvindt, in Op 17-18.

Ook in het parallelle oordeel van de zesde bazuin (Op 9:13-21) gaat het om oosterse legers, die van over de Eufraat komen “om het derde deel van de mensen te doden”. Gezien het feit dat de zeven schalen zeer snel op de zesde bazuin volgen (zie 11:14!), mag men aannemen dat de legerinvasie van 16:12-16 direct samenhangt met die van 9:13-21.

De Eufraat ontspringt in het huidige Turkije, ten Noorden van Israël, en loopt in zuidoostelijke richting naar de Perzische Golf. Zie onderstaand kaartje:

Ten opzichte van het herstelde Romeinse rijk zullen de legers uit het oosten komen, maar voor Israël komt de vijand altijd vanuit het noorden of het zuiden, maar niet uit het oosten. In oude tijden moesten vijandelijke oostelijke legers, om geografische redenen, een bocht nemen volgens de loop van de vruchtbare halve maan, om zo vanuit het noorden Israël binnen te vallen.

Er zijn profetieën over een “koning van het Noorden”, zoals hij in Dan 11 (ten opzichte van Israël) genoemd wordt. Vlak voor de verschijning van de Heer zal er een oorlog uitbreken tegen het herstelde Romeinse rijk en het daarmee verbonden ongelovige Israël. Het gaat hier om de koning van het Noorden en vooral om degene die achter deze staat: het machtige rijk van Gog, zoals beschreven in Ez 38 en 39. Deze koning van het Noorden zal Israël aanvallen en de stad Jeruzalem belegeren en innemen. Daarna zal hij tegen Egypte, de koning van het Zuiden, optrekken (Dan 11:42).

••• VIJFDE EXCURSIE: Armageddon

16: 13-16

En ik zag uit de bek van de draak, uit de bek van het beest en uit de mond van de valse profeet **drie onreine geesten komen, als kikvorsen**. ¹⁴ Dit zijn namelijk de geesten van de demonen, die tekenen doen *en* die uitgaan naar de koningen van de aarde en van de hele wereld, om hen te **verzamen voor de oorlog van de grote dag van de almachtige God**. ¹⁵ Zie, Ik kom als een dief. Zalig hij die waakzaam is en op zijn kleren acht geeft, zodat hij niet naakt zal rondlopen en men zijn schaamte *niet* zal zien. ¹⁶ En hij verzamelde hen op de plaats die in het Hebreeuws **Armageddon** wordt genoemd.

“En ik zag” luidt een apart visioen in. Hier wordt beschreven wat er tussen de zesde en de zevende schaal plaatsgrijpt. Tussen het zesde en zevende oordeel (zegel, bazuin of schaal) vinden we telkens een tussenzin of excursie. Deze van 16:13-16 laat ons zien wat het te betekenen heeft dat er oosterse legers het Romeinse rijk binnenvallen.

Het loopt erop uit dat “de koningen van het hele aardrijk” door de Almachtige zullen verzameld worden “op de plaats die in het Hebreeuws Armageddon heet”. De benaming “Armageddon” komt alleen in Op 16:16 voor. Het betekent letterlijk: berg Megiddo. Het duidt op de versterking op de heuvel van de stad Megiddo. Hiernaast ligt een uitgestrekte vlakte die in Israël de natuurlijke grens vormt tussen Samaria en Galilea.

In het O.T. werd dit het “dal van Megiddo” (Zach 12:11) of de “vlakte van Megiddo” (2Kron 35:22) genoemd (zie ook Recht 5:19; 2Kon 23:29). Dit is dezelfde plaats als de “vlakte van Jizreël” (Joz 17:16; Recht 6:33). Zie plaatje hierboven.

Het was een ideaal terrein voor strijdwagens en er werden daar vele beslissende oorlogen uitgevochten. De Egyptische koning Necho doodde daar Josia (2Kron 35:22-24), en Sisera en de Kanaänieten vochten er tegen Barak en Debora (Recht 5:19).

Joël spreekt van het “dal van Josafat” of “dal der beslissing”:

Joel 3:2 zal Ik alle volken verzamelen en afvoeren naar het dal van Josafat, en Ik zal aldaar met hen in het gericht treden ter oorzaak van mijn volk en van mijn erfdeel Israël, dat zij onder de volken verstrooid hebben, terwijl zij mijn land verdeelden,

Joel 3:12 Laat de volken opstaan en oprukken naar het dal van Josafat, want daar zal Ik zitten om alle volken van rondom te richten.

Joel 3:14 Menigten, menigten in het dal der beslissing, want nabij is de dag van Jahweh in het dal der beslissing.

Volgens laat-Joodse traditie is het “dal van Josafat” identiek met het Kidrondal, aan de oostkant van Jeruzalem. Het vormt in het noordelijk deel een diepe insnijding tussen de Tempelberg en de Olijfberg. Sommigen menen dat hier moet gedacht worden aan de strijd die nabij Jeruzalem zal geleverd worden (Zach 12:1-4; 14:1-4; Joel 3:16).

Sommige uitleggers (zoals Ouweneel) menen dat de Romeinse legers zullen verslagen worden bij Megiddo (Armageddon), terwijl bij Jeruzalem (dal van Josafat of Kidrondal) de koning van het Noorden met zijn bondgenoten zich zal verzamelen en vernietigd zal worden. Maar Ez 38:21, 22; 39:1-5, 11 en Dan 11:40-45 pleiten mijns inziens voor de westkant van Jeruzalem, en dan kan ook de vlakte van Megiddo in aanmerking komen, voor de ondergang van de koning van het Noorden.

Anderen menen dat Joël met “dal van Josafat” niet naar een specifieke plaats verwijst omdat hij het ook “dal der beslissing” noemt, en bovendien betekent Josafat “Jahweh richt”. Misschien moet “dal van Josafat” beter niet vertaald worden met de eigenaam, maar wel als “dal van het gericht van Jahweh” (Bijbelse Encyclopedie, Kok - Kampen, p. 197). Misschien moeten we Armageddon ook verstaan als het “dal van het gericht van Jahweh” of “dal van de beslissing”, terwijl we geografisch gewoon aan het land van Israël denken als de plaats waar de eindstrijd zal plaatsvinden.

Als de koning van het Noorden tegen Egypte zal optrekken (Dan 11:42) ontsteld wordt door “geruchten uit het oosten en uit het noorden”, zal hij op zijn schreden terugkeren (Dan 11:44, 45). Dan zal hij aan zijn einde komen, samen met het Romeinse rijk en de legers van Gog (Ez 38 en 39) in Israël. De

Heer Jezus zal deze overwinningen persoonlijk behalen. Deze oorlogen zullen plaatsvinden bij Zijn wederkomst.

In de draak, het beest en de valse profeet zien we wederom de demonische drie-eenheid. De “onreine geesten” die uit hun monden komen worden uitgebeeld als kikkers. De kikker was in Israël een onrein dier (Lev 11:10, 41). De kikvorsen doen ons ook denken aan de tweede plaag in Egypte (Ex 8:1-15). In Egypte was de kikker een symbool van de godin Heqt, maar goden zijn niets anders dan demonen (Op 9:20; 18:2). Deze demonen komen voort uit de “monden” van de drie beesten, zodat de werkzaamheid van deze demonen vermoedelijk tot uiting komt in de misleidende, opruiende woorden van de beesten, die hun leugens ondersteunen door wonderwerken (vgl. 13:13; Mat 24:24; 2Th 2:9).

Voor het eerst in Op komen we hier de naam “valse profeet” tegen. In Op 13:11 werd hij ons voorgesteld als het beest dat opstijgt uit de aarde. We komen hem ook nog tegen in Op 19:20 en 20:10. Vanaf nu wordt hij geen “beest” meer genoemd, vermoedelijk omdat het hier met zijn politieke macht gedaan is, maar hij is nog steeds de valse godsdienstige leider, die in Op 19:20, 21 met het eerste beest (uit Op 13:1) geoordeeld wordt. Hij is degene die in 2Th 2:8-10 beschreven wordt:

“En dan zal de wetteloze geopenbaard worden, die de Heer Jezus zal verteren door de adem van zijn mond en te niet doen door de verschijning van zijn komst; hem, wiens komst naar de werking van de Satan is met allerlei kracht en tekenen en wonderen van de leugen, en met allerlei bedrog van de ongerechtigheid voor hen die verloren gaan, omdat zij de liefde tot de waarheid niet hebben aangenomen om behouden te worden”.

De onreine geesten doen tekenen en maken dat alle koningen zich verzamelen tot de oorlog in het heilig land, op de plaats Armagéddon, de vlakte van Megiddo. Het zal een oorlog zijn tegen het Lam (Op 17:14), terwijl men de strijders zal hebben laten geloven dat hun tegenstander een noordelijke macht zou zijn. De werkelijke tegenstander van zowel de westerse (Romeinse) als de noordelijke machten is Christus en zijn volk.

We kennen de woorden van Jezus: “Zie, Ik kom als een dief”. Deze uitspraak lezen we 7 maal in het Nieuwe Testament (Mat 24:43; Luk 12:39; 1Th 5:2, 4; 2Pet 3:10; Op 3:3 en 16:15). Hier, in Op 16, wordt het gezegd tot de gelovigen uit de volken die zich temidden van deze oordelen bevinden. “Als een dief” wil zeggen plotseling, onverwachts. Wie niet voorbereid is zal schade lijden. Wie er acht op slaat wordt “gelukkig” genoemd. Hij wordt vergeleken met iemand die zijn kleren aanheeft, een uitbeelding van geestelijke gezindheid, en niet als iemand die naakt loopt, een uitbeelding van vleeselijke gezindheid (vs. 15).

Hoe de strijd tussen Oost en West eindigt lezen we in Op 17:14: “Dezen zullen oorlog voeren tegen het Lam, en het Lam zal hen overwinnen”. De “Hij” die verzamelt in Armagéddon is God (vs. 16), want het is “de grote dag van God de Almachtige” (vs. 14). Chronologisch gezien zullen we de afloop van Armagéddon pas terugvinden na de zevende schaal en na de grote tussenzin van Op 17 tot 19:10. Het vervolg van Op 16:16 krijgen we pas in 19:19, alwaar de Heer Jezus terugkomt om het beest en de valse profeet levend in de poel van vuur te werpen.

7. ZEVENDE SCHAAL: in de lucht

16: 17-21

En de zevende engel goot zijn schaal uit over de lucht. En er klonk een luide stem uit de tempel in de hemel, vanaf de troon, die zei: Het is geschied. ¹⁸ En er kwamen stemmen, donderslagen en bliksemstralen. En er kwam een **grote aardbeving**, zo een als er niet is geweest sinds er mensen op de aarde geweest zijn: zo’n aardbeving, zo groot! ¹⁹ En de grote stad viel in drie stukken uiteen en de steden van de heidenvolken stortten in. En het **grote Babylon** kwam bij God in gedachtenis, en Hij gaf haar de drinkbeker met de wijn van Zijn grimmige toorn. ²⁰ En alle eilanden zijn op de vlucht geslagen, en bergen waren er niet *meer* te vinden. ²¹ En **grote hagelstenen**, *elk* ongeveer een talent *pond* zwaar, vielen uit de hemel op de mensen neer. Maar de mensen lasterden God vanwege de plaag van de hagel, want de plaag van de *hagel* was zeer groot.

Hier zijn we gekomen aan de laatste schaal of plaag, juist voordat het hele goddeloze deel van de mensheid wordt vernietigd.

De schaal wordt uigegoten op de “lucht”. Volgens Ef 2:2 is Satan de overste van de macht der lucht. De “lucht” is slechts de eerste hemel van dampkring en sterren, terwijl de hemel waaruit Satan eerder werd geworpen minstens de “tweede hemel” moet zijn, als de plaats van de engelenwereld. Volgens 2Kor 12:2 is de “derde hemel” die van het paradijs en Gods troon.

De gevolgen zijn verschrikkelijk. Het is een totale omkering van de maatschappij die de mens heeft opgebouwd.

De oordelen zijn hoofdzakelijk gericht op 3 (groepen van) steden: “de grote stad”, “de steden van de naties” en “het grote Babylon”.

De “grote stad” is niet deze uit Op 11:8: Jeruzalem, waar de Heer werd gekruisigd. Het is “de grote stad” die genoemd wordt in Op 17:18 en 18:10, 16, 18, 19, 21. In de tijd van Johannes kon er geen twijfel over bestaan welke stad hiermee werd bedoeld: Rome. Deze bezat het koningschap over de koningen van de aarde, en dat wordt bevestigd door Op 17:9: “De zeven koppen zijn zeven bergen, waarop de vrouw zit”. In de antieke literatuur stond Rome bekend om zijn zeven heuvels². Een opmerkelijk feit is dat men keizerlijke munten uit die tijd heeft gevonden, waarop Rome wordt voorgesteld door een vrouw die op zeven heuvelen is gezeten. Zie hiervoor verder de bespreking van Op 17.

Als in Openbaring over deze “grote stad” wordt gesproken dan slaat dit ofwel op het politieke aspect ervan (Rome als hoofdstad van het herstelde Romeinse rijk) ofwel op het godsdienstige aspect (Rome als centrum van de afvallige Roomse, antichristelijke wereldkerk).

De “grote stad” in Op 16:19 stelt het politieke Rome voor, zeg maar: het Romeinse rijk. Er wordt politiek gezien een punt gezet achter dat rijk, en ook de “steden van de naties” vielen en gingen ten onder. De ondergang van het Romeinse rijk zal de hele wereld in zijn kielzog meesleuren (vs. 19).

Maar ook “het grote Babylon kwam bij God in gedachtenis” (16:19). In 14:8 hoorden we reeds van Babylon met de beker met “de wijn van de grimmigheid van haar hoererij”. Hier in 16:19 zal zij drinken van de wijn van de grimmigheid van Gods toorn.

In Op 17 en 18 wordt ons Babylon, en ook haar oordeel, gedetailleerd beschreven, na de zinspelingen in 14:8 en 16:19. Deze laatste twee teksten leren ons nu nog maar weinig.

Wij moeten nog eens onderstrepen dat wij niet aan een letterlijk herbouwde stad Babel moeten denken. De profeten verklaren stellig dat Babel nooit zal herbouwd worden (Jes 13:19-27; Jer 51:64).

In Op 17 en 18 wordt met Babylon een geestelijke macht bedoeld. Deze zal dus vernietigd worden tijdens de zevende schaal, en de details worden daar in Op 17 en 18 weergegeven.

“En grote hagelstenen, elk ongeveer een talentpond zwaar, vielen uit de hemel op de mensen neer” (vs. 21). Naar de Babylonische norm woog een talent ongeveer 60 Kg (vgl. Joz 10:11; Ez 38:22)! Dit betreft ons ook bij de zevende plaag in Egypte: zeer zware hagel, zodat het zelfs mens en dier neersloeg en waardoor alle bomen afknapt (Ex 9:24, 25).

Maar ondanks alles lasterden de mensen God, voor de derde maal in Op 16, na vers 9 en 11.

Dit is het einde, en chronologisch gezien moeten we nu overstappen naar Op 19:11-18, waar de Heer Jezus verschijnt, en waarna Hij in 19:19-21 het oordeel brengt over het beest en de valse profeet en hun legers.

² Op de oostelijke oever van de Tiber ligt de stad op de ‘zeven heuvels van Rome’, Aventijn (Aventino), Capitolijn of Capitool (Capitolino of Campidoglio), Celio, Esquilijn (Esquilino), Palatijn (Palatino), Quirinaal (Quirinale) en Viminaal (Viminale), alle tussen 45 en 65 m hoog. (Encarta 2002).